

Verslag sessie 11-1

Op 11 januari vond weer een bijeenkomst plaats in het kader van 'Enschede wekt op' bij Spinnerij Oosterveld te Enschede. Aanleiding van deze avond was de inspiratieavond van 13 december, waarbij enkele aanwezigen aangaven met vragen te zitten die niet beantwoord werden. Het doel van deze sessie was met elkaar in gesprek te gaan over de energieopgave in Enschede. De vragen die er heersten rondom duurzame energie in Enschede, stonden centraal. Bij de bijeenkomst waren ongeveer 40 bezoekers aanwezig.

De avond werd geopend door Ed van 't Erve. Hij begon met een korte introductie om te laten zien waar we nu staan met Enschede wekt op en wat het vervolgproces is. Ed gaf in zijn presentatie weer welke stappen er nog te doorlopen zijn voordat er concrete plannen gemaakt worden. De introductie eindigde met een overzicht van onderwerpen die besproken zouden kunnen worden tijdens de avond. Deze lijst met onderwerpen was opgesteld naar aanleiding van een uitnodiging aan de bezoekers om zelf onderwerpen aan te dragen die aan de orde moesten komen tijdens de avond. Ed nodigde de aanwezigen ook uit om aan te vullen met nog ontbrekende onderwerpen, die de bezoekers graag besproken zouden zien. Bij het tonen van de onderwerpen ontstond er discussie. Enkele bezoekers gaven aan meerdere bijeenkomsten te hebben bezocht en het gevoel te hebben dat er niet naar ze geluisterd werd. Zij hadden enkele verzoeken ingediend voor onderwerpen, die niet op het bord genoemd stonden, zoals het verzoek voor het opstellen van een slagschaduwkaart. Daarnaast gaven zij aan dat zij vlakbij windmolens zouden komen te wonen en lieten zij blijken hier niet achter te staan. Ook snapten zij niet waarom er niet ingezet werd op zogeheten 'Urban Power': het beleggen van daken met zonnepanelen. Ed gaf hierop als antwoord dat er nog geen plannen zijn, en dat er scenario's zijn opgesteld om een beeld te geven van wat 12% duurzame energie in Enschede betekent. Een definitieve beslissing op de vraag of er op zonne-energie, windenergie of beide wordt ingezet, moet nog worden genomen. Uiteindelijk werd het voorstel aanvaard om te inventariseren welke onderwerpen de bezoekers van deze avond wensten te bespreken, en die onderwerpen vervolgens in groepen aan de orde te stellen. De aanwezigen konden streepjes zetten achter de onderwerpen die zij graag besproken zouden zien. Zo werd er een selectie gemaakt tussen onderwerpen die sowieso besproken moesten worden en onderwerpen die besproken zouden worden als er tijd over bleef. Het publiek werd opgedeeld in drie verschillende groepen, die elk geleid werden door een ambtenaar vanuit de Gemeente Enschede: Ed van 't Erve, Henk Visscher en Benny Scholte Lubberink. In deze groepen werden verschillende onderwerpen besproken.

Groep 1

In de groep van Ed van 't Erve zaten met name inwoners van Boekelo en Lonneker, die graag zouden willen weten hoe zij hun dorpen energieneutraal kunnen maken. In deze groep was de vraag hoe dit doel kan worden bereikt, leidend. Ed van 't Erve gaf tijdens het gesprek aan dat daarvoor doorgaans ingezet moet worden op zowel energiebesparing als het duurzaam opwekken van energie. Voor de gemeentelijke doelstelling, 12 procent hernieuwbare energie in 2030, gaat de gemeente uit van 1.2 procent energiebesparing per jaar. Er was in deze groep ook discussie over de vraag of het energiegebruik in Enschede al aan het afnemen is.

Als voorbeeld van een gemeenschap die al flinke stappen richting energieneutraliteit heeft gezet, werd Saerbeck genoemd. Een dorpje dat op een uur rijden van Enschede is gelegen. In eigen land is Dalfsen een lichtend voorbeeld. Ed van 't Erve suggereerde dat samenwerking met Enschede Energie (de in 2016 opgerichte energiecoöperatie) voordelen kan hebben. Enschede Energie is ontstaan uit een aantal buurtenergiebedrijven. Daar is inmiddels al de nodige kennis opgebouwd rondom het collectief inkopen van besparings- en opwekkingsmaatregelen. De vraag of er daarnaast nog een specifieke rol voor de gemeente is weggelegd, kwam ook in deze groep aan bod. Sommigen

menen dat de gemeente een randvoorwaardenscheppende rol heeft. Zo zou de gemeente anderen, zoals Enschede Energie, in staat kunnen stellen energie-initiatieven zoals die in Boekelo en Lonneker te ondersteunen. Ed van 't Erve gaf aan dat de gemeente de totstandkoming van Enschede Energie gestimuleerd heeft en nu met hen in gesprek is over (financiële) ondersteuning. Anderen menen dat de gemeente hier zelf ook een verantwoordelijkheid en rol heeft.

Aan de orde kwam ook het punt dat beide dorpen het buitengebied nodig hebben, om hen van duurzame energie te voorzien. Dit betekent samenwerking met agrarische ondernemers. Benny Scholte Lubberink heeft verder toegezegd dat hij zowel Lonneker als Boekelo wil ondersteunen bij hun weg naar verduurzaming.

Groep 2

In de tweede groep, die geleid werd door Benny Scholte Lubberink, kwamen de onderwerpen 'verdeling van de opgave over stad en buitengebied', 'Urban Power' en 'technologische ontwikkelingen' aan de orde.

Verdeling opgave over stad en buitengebied

In deze groep kwam naar voren dat in de stad veel meer oppervlakte moet worden benut voor het opwekken van duurzame energie. Dit zou kunnen bestaan uit bijvoorbeeld het gebruiken van de overkappingen van parkeerplaatsen door deze te beleggen met zonnepanelen. Ook kwam in deze groep naar voren dat braakliggende gemeentegonden (zoals de beoogde AZC locatie), de luchthaven en (een deel van) de Usseleres gebruikt moeten worden voor het opwekken van duurzame energie. Ook langs snelwegen zoals de A35 en de rioolwaterzuivering zouden volgens de groep mogelijkheden bestaan voor het opwekken van duurzame energie. Benny Scholte Lubberink gaf hierbij aan dat er al gesprekken lopen met Rijkswaterstaat over het benutten van de A35 voor het opwekken van duurzame energie. Enschede heeft veel stedelijk gebied, en in verhouding weinig landelijk gebied (de totale oppervlakte van de gemeente Enschede is 14.272 hectare, waarvan stedelijk 4.405 ha en landelijk gebied 9.867 ha). De groep meende dat het veel beter zou zijn als iedereen, in elk geval op het platteland, 'de eigen broek ophoudt'. De groep van Benny Scholte Lubberink meende dat het buitengebied niet vervuild zou moeten worden met windmolens waarvan de exploitatieduur door toedoen van de 'subsidiecowboys' maar 15 jaar bedraagt. Zij verdienen er namelijk geld aan. Bovendien zijn windmolens erg aanwezig in het landschap en zijn ze van veraf al zichtbaar, aldus de aanwezigen in deze groep.

Ook werd gevraagd waarom er niet meer samengewerkt wordt met Duitsland, waar voldoende ruimte is voor windmolens, of waarom er niet wordt samengewerkt in regioverband in Twente. Benny Scholte Lubberink heeft aangegeven dat er gesprekken lopen met verschillende gemeente in Twente om te komen tot een Regionale Energiestrategie Twente. Daarnaast heeft Benny de toezegging gedaan het regio-portefeuillehoudersbesluit van 15 december 2016, dat betrekking heeft op het ontwikkelen van een Regionale Energiestrategie Twente, aan de deelnemers toe te sturen.

Een ander punt dat tijdens de discussie naar voren kwam, is de bijdrage van bedrijven in de energiedoelstelling van 12% duurzaam opgewekte energie in Enschede. De gemeente zou bedrijven veel nadrukkelijker moeten stimuleren de eigen energie op te wekken. Burgers betalen in verhouding veel meer belasting voor hun energie dan bedrijven, daarom zou energiebesparing bij bedrijven afgedwongen moeten worden. Ook woningcoöperaties kunnen een belangrijke rol spelen in het verduurzamen van woningen. Benny Scholte Lubberink heeft toegezegd de cijfers van de Nationale Klimaatmonitor, die de verdeling van energieverbruik tussen inwoners en bedrijven weergeven, toe te sturen.

Een ander discussiepunt dat naar voren kwam tijdens de gesprekken, was de opslag van energie. Naar voren gebracht werd dat het energienetwerk door zonne-energie onderhevig is aan piek-

power. Je zult vooral voor jezelf moeten produceren.

Het laatste punt dat onder de noemer ‘verdeling over stad en buitengebied’, werd aangekaart, betrof het onderwerp windenergie. Aanwezigen vroegen om de belemmeringenkaart te corrigeren, omdat daarop niet alle gebouwen staan. Benny Scholte Lubberink meldde dat een bijgestelde kaart zou worden toegezonden. Een meerderheid van de aanwezigen in deze groep sprak zich op deze avond uit tegen het opwekken van windenergie.

Urban Power

Een volgend onderwerp dat bij deze groep naar voren kwam, is Urban Power. Hiermee wordt verwezen naar het deel van de energieopgave dat in de stad kan worden opgewekt. Het zet in op het volledig benutten van het dakoppervlakte in Enschede. De meerderheid in deze groep was van mening dat er veel meer moet worden toegewerkt naar systemen die in de eigen energie voorzien, in ieder geval het volleggen van de eigen daken. Deze groep was van mening dat de Gemeente Enschede erop moet sturen dat alle openbare gebouwen worden voorzien van zonnepanelen. Op dit moment wordt hier te weinig op gestuurd. Daarnaast kwamen er vanuit deze groep opmerkingen over de data die gebruikt zijn in het ECN onderzoek, die gebaseerd zijn op cijfers uit 2008. Een aantal mensen uit deze groep merkten hierbij op dat zonnepanelen inmiddels al veel meer opleveren dan de data die zijn meegenomen in het ECN rapport.

Technologische ontwikkelingen

Als laatste kwam in deze groep het onderwerp ‘technologische ontwikkelingen’ aan de orde. Er werd in de groep aangegeven dat het rendement van zonne-energie nog veel groter wordt en dat zonnepanelen een nog veel hogere opbrengst gaan opleveren dan dat ze nu doen. Daarnaast vonden een aantal aanwezigen in deze groep dat windenergie een verouderde techniek is en dat voor het behalen van hogere rendementen, niet moet worden ingezet op windenergie. Wordt er echter wel gekozen van windenergie in Enschede, dan zou ook moeten worden gekeken naar technieken als het plaatsen van verticale windmolens in de stad. Ook transparante zonnepanelen die in gevels kunnen worden verwerkt en ontwikkelingen op gebied van nanotechnologie zouden overwogen moeten worden. Daarnaast werd vanuit de groep gewezen op piezo-elektrische energie, wat het omzetten van mechanische energie in elektriciteit op bijvoorbeeld wegen, inhoudt.

Als advies kwam vanuit de groep, dat de gemeente nu niet alles moet willen aanleggen, maar bijvoorbeeld 50%, om in de loop van de tijd de modernste technieken te kunnen benutten. Daarnaast kwam er vanuit de groep ook de opmerking dat de Gemeente Enschede veel te weinig samenwerkt met de Universiteit Twente en niet voldoende gebruikmaakt van kennis en onderzoek dat daar plaatsvindt. Benny gaf aan dat onder andere gebruik wordt gemaakt van de methode “COLLAGE”, tijdens de ontwerpessies. Deze methode is ontwikkeld door ITC/UT en op deze manier wordt onder andere geprobeerd de verbinding met de Universiteit Twente te leggen.

Groep 3

In de derde groep, die geleid werd door Henk Visscher, kwamen de onderwerpen ‘samenwerking gemeenten’ en ‘verdeling tussen zonne- en windenergie’ met name aan de orde. Uiteindelijk werden in deze groep veel meer onderwerpen besproken.

Samenwerking gemeenten

De vraag die er heerst vanuit de groep is waarom de Gemeente Enschede niet nauwer samenwerkt met andere Twentse gemeenten die ook een energieopgave hebben te vervullen. Henk Visscher gaf aan dat er nog geen afspraken tussen de verschillende gemeenten zijn gemaakt over de verdeling van de ‘energie-opgave’, maar dat er wel veel contact is tussen de gemeenten. Dit is ook iets waar aan gewerkt wordt. De houding die de Gemeente Enschede aanneemt is nu dat we zelf 12% moeten opwekken als Enschede en dat we dit niet bij een ander willen leggen. We kijken naar mogelijkheden tot samenwerking, maar uitgangspunt is dat we ook zelf willen beginnen. Henk gaf aan dat in de huidige situatie weinig daken zijn belegd zijn met zonnepanelen, en dat er nog geen windenergie in Enschede wordt opgewekt. Vanuit Stawel (Stichting voor Duurzame Plattelandsontwikkeling Enschede) werd aangegeven dat het geen gek idee is om op Twentse schaal te kijken. Vicevoorzitter

van de Boekelose dorpsraad reageerde hierop en gaf aan dat we als Enschede moeten bedenken wat we kunnen bereiken en dit ook juist moeten beperken tot Enschede. Daarnaast gaf hij aan dat we met omleggende gemeenten in gesprek zouden moeten over wat we samen maximaal kunnen bereiken en wat we daarbinnen als gemeente zelfstandig kunnen doen.

Vervolgens kwam Twence ter sprake en werd uitgesproken dat de gemeente met zulke partijen ook meer zou moeten samenwerken. Henk Visscher gaf aan dat er al veel samenwerking is tussen de Gemeente Enschede en Twence en dat de warmte die bij Twence wordt opgewekt op het warmtenet als groene energie wordt ingezet. Vanuit Stawel werd aangegeven dat door samen te werken met andere gemeenten, je de opgave niet over de schutting kiepert, want je moet ook naar Enschede kijken en zelf wat doen. Wel moet er overleg zijn met de andere gemeenten, wat geen belemmering voor actie hoeft te zijn. Het laat onverlet om met de eigen energieopgave aan de slag te gaan.

Verdeling zonne- en windenergie

Vervolgens werd het volgende discussiepunt in de groep gelegd: wat hebben we als Enschede nodig om dingen te bereiken? Er is vanuit de groep aangegeven dat er meer weerstand leeft tegen een windpark dan een zonnepark. We moeten op dit moment kijken naar: wat kunnen we nu doen en bereiken? Waarom wordt er geen windpark op zee aangelegd? Henk gaf hierbij aan dat het de staat is die hierin investeert, in plaats van gemeenten. We zouden nu moeten kijken naar waar we in Enschede aan de slag kunnen, aldus Henk Visscher.

Ook kwam de energiedoelstelling van de gemeente aan de orde: 12% duurzame energie in 2030. De vraag werd gesteld of deze doelstelling wel realistisch is. Henk Visscher gaf aan dat het gemeentebestuur van mening is dat de doelstelling ambitieus maar realistisch is. Henk voegde daaraan toe dat, als we ons geen doel stellen, we ook minder zullen bereiken en dat het doel een streven is. Vanuit de groep kwam de opmerking dat de doelstelling moet worden opgeknipt of aangepast moet worden. Er moet nader gekeken worden naar de haalbaarheid van de doelstelling. De gemeente moet niet alles in één keer willen doen. Zo is bijvoorbeeld het beleggen van alle daken in Enschede in één keer niet haalbaar, simpelweg omdat men zelf beslist om wel of geen zonnepanelen op het dak te leggen. Vanuit de groep werd hierop gereageerd door te zeggen dat de gemeente het wel haalbaar zou kunnen maken. Door er voor te zorgen dat het aantrekkelijk is om wel zonnepanelen op de daken te leggen. Henk Visscher antwoordde hierop dat de rol van de gemeente met name bestaat uit het faciliteren en mogelijk maken van zaken. De gemeente is geen investeerder en kan niet voor iedere inwoner in Enschede zonnepanelen bekostigen.

Ook werd in deze groep verwezen naar de doelstelling van Hof van Twente: energieneutraal in 2030. Vanuit de groep werd aangegeven dat de doelstelling van Hof van Twente niet gehaald zal worden, maar het is lastig te bekijken wat wel en niet haalbaar is over zo'n periode. Zo'n doel geeft een bepaald streven aan, dat is wat we proberen te behalen, zo werkt de politiek. Ook werd vanuit de groep aangegeven dat de ontwikkelingen rondom duurzame energie sneller gaan dan we denken en dat de informatie die is opgenomen met betrekking tot de vijf scenario's, nu al verouderd is. Er wordt de Gemeente Enschede verweten dat de gegevens feitelijk niet correct zijn.

Stawel gaf aan dat er veel geld naar Twence gaat voor de warmtevoorziening, maar dat ze hier in het buitengebied weinig aan hebben. Vanuit de groep werd hierbij aangekaart dat de gemeente wel invloed heeft op geldstromen, namelijk subsidiestromen. Ook is geopperd om een soortgelijk systeem als dat van Diftar in te voeren voor het opwekken en besparen van energie: mensen die minder energiezuinig leven of een minder energiezuinig huis hebben, zouden hiervoor moeten betalen. Bijvoorbeeld via de OZB-belasting. Zo worden mensen gemotiveerd tot het opwekken of besparen van energie. De groep concludeerde dat er voor het grootschalig opwekken van duurzame energie een alternatief bestaat, namelijk iedereen er toe bewegen een beetje te doen. Aan deze laatste optie gaven zij de voorkeur.

De gemeente zou ook meer moeten inzetten op het vergroten van het bewustzijn en besparen van energie, aldus de groep. Iemand die aangesloten is bij de energiecoöperatie Enschede Energie gaf aan dat zij als coöperatie juist willen samenwerken met bijvoorbeeld burgers en woningcoöperaties. Daarnaast gaf hij aan nauw samen te werken met de Gemeente Enschede en kaartte hij aan dat als de Noordzee helemaal vol gezet wordt met windmolens, slechts 30% van de energie wordt opgewekt die de omringende landen nodig hebben. Dit betekent dat we twee derde nog op een andere manier moeten opwekken. Ook uit het Energieakkoord vloeit voort dat we wel iets moeten gaan doen.

Ook kwam kort aan de orde wat het rendement van zonnepanelen op dit moment is. Bij het opstellen van de scenario's is uitgegaan van het rendement in 2008. Een aantal bezoekers meenden te weten dat dit rendement nog steeds toeneemt. Een in de groep aanwezige fysicus bestreed dit standpunt. De efficiency van zonnepanelen kan nog maar weinig toenemen. In de toekomst zal de focus verschuiven van rendementsverbetering, naar het omvormen van technieken. Dit betekent dat de technieken die komen kijken bij het opwekken van zonne-energie, veranderen. Een voorbeeld hierbij zijn zonnepanelen die ook rendement opleveren wanneer zij op een dak liggen dat gelegen is op het oosten of westen. Opgemerkt werd vanuit de groep dat je in ieder geval over de juiste gegevens moet beschikken om een heldere discussie te kunnen voeren.

Vervolgens kwam er een ander discussiepunt aan de orde in de groep: het leggen van zonnepanelen op landbouwgrond. Een inwoner van het buitengebied bracht in dat de kosten voor het aanleggen van zonnepanelen erg hoog zijn. De vertegenwoordiger van Stawel reageerde hierop door de opbrengst van een zonne-akker te vergelijken met een akker die met mais is ingezaaid. Aangegeven werd dat bezitters van agrarische gronden aan zonprojecten juist zouden kunnen verdienen. Dit leverde een vraag op naar informatie over de financiële informatie over de opbrengsten voor een zonnepark.

Een van de aanwezigen wees vervolgens op de problemen die er in Deventer ontstonden bij het daar gerealiseerde windenergieproject. De mensen die in de buurt van de A1 werken hebben erg veel last van slagschaduw van de windmolens, aldus deze spreker. Windmolens zouden we dus niet in Enschede moeten willen hebben, aldus deze aanwezige. Een andere genodigde reageerde hierop door te antwoorden dat we juist in oplossingen moeten denken en niet in problemen.

Terugkomend op de energiedoelstelling die in Enschede is vastgesteld, werd gezegd dat gekeken moet worden naar wat reëel in Enschede is. Hoeveel windmolens kunnen er überhaupt in Enschede staan? Daarnaast werd afgevraagd of de 12% wel de moeite waard is, om deze zo expliciet te benoemen. Dit ontlokte weer de reactie dat er een doel moet worden gesteld om een proces van de grond te krijgen. Ook is er een juridisch plan nodig. De energieprojecten moeten planologisch mogelijk worden gemaakt. Om die reden wordt er een omgevingsvisie voorbereid, volgens Henk Visscher.

Als laatste inhoudelijke punt werd naar voren gebracht dat er door samenwerking kan worden voorkomen dat projectontwikkelaars het op een akkoordje gooien met individuele landeigenaren. Het gesprek werd in deze groep geëindigd met de vraag om de toezending van een verslag van de avond.

Tegen kwart voor tien werden de verschillende groepen uitgenodigd om kort samen te vatten, wat er besproken was. Daarna sloot Ed van 't Erve af met de oproep om met inhoudelijke vragen over de campagne 'Enschede wekt op' niet rond te blijven lopen, maar daarvoor bij hem aan te kloppen. Ook gaf hij aan bereid te zijn om, buiten de gebaande paden, mee te denken bij het vinden van wegen om opvattingen over zonne- en windenergie in Enschede bij bestuurders onder de aandacht te brengen.